

Islamofobi

– en studie av begreppet, ungdomars
attityder och unga muslimers utsatthet

av Jonas Otterbeck & Pieter Bevelander

FORUM
FÖR
LEVANDE
HISTORIA

Sammanfattning

Inledning

Föreliggande studie, som utförts på uppdrag av Forum för levande historia, har de övergripande syftena att diskutera ordet islamofobi samt islamofobiska inställningar hos unga. Detta görs i två delstudier.

Den första delstudien (kapitel 2) är en reflektion över diskussionen om ordet islamofobi, ordets framväxt och dess betydelse. Syftet är att tydliggöra vad ordet islamofobi avser och förklara vad som ligger bakom att ordet används och förstås på olika sätt.

Den andra delstudien ”Ungdomars inställning till muslimer samt muslimers utsatthet för antisocialt beteende” (kapitel 3) presenterar och fördjupar resultaten från Forum för levande historia och Brottsförebyggande rådets rapport *Intolerans* (2004).

Intoleransrapporten baserades på den mest omfattande enkätstudien som har gjorts i Sverige om inställningar till muslimer – denna delstudie utgår från samma material men analyserar det med en annan metod.

Utöver detta innehåller studien en introducerande del om Sveriges muslimska befolkning samt en avslutande del om vad som görs inom EU i arbetet mot islamofobi med tips om vad som finns att läsa om forskningen kring islamofobi.

Sveriges muslimska befolkning

Sveriges muslimska befolkning har ökat påtagligt under de senaste 60 åren. Antalet individer med muslimsk bakgrund har stigit från några få individer och familjer före 1950, via ca 100 000 vid 1980-talets slut, 200 000 kring 1996 till uppskattningsvis ca 350 000 år 2000. Sex sjundedelar av den muslimska befolkningen i Sverige, eller 300 000 av 350 000, har kommit till landet eller fötts här efter 1985. Uppemot en tredjedel av den muslimska befolkningen är i skolåldern eller yngre.

I Sverige finns muslimer med rötter i hela världen inte minst i Turkiet, Balkan, Östra medelhavsvärlden, Irak och Iran. Islam har förvandlats från att vara ett exotiskt syskon till kristendom och judendom som praktiserades ”där borta” till att bli en religion praktiserad ”här hemma” i Sverige.

I takt med att den svenska staten i minskande grad har legitimerat sin makt och sina beslut med referenser till religionen har toleransen gentemot religiösa minoriteter ökat. Samtidigt har utvecklingen inneburit att hård kritik mot religiösa föreställningar och religiös praktik fått större utrymme. Det svenska samhällets påtagligt fria diskussion om religion och dess stora möjlighet att använda religiösa symboler i komik, satir, konst och litteratur får ses som ett karaktäristiskt drag för Sverige som inte delas av särskilt många samhällen, globalt sett. Det är talande att Sverige inte har en hädelseparagraf i sin lag.

Idag är islam och muslimer ständigt uppmärksammad i Sverige. Diskussioner har förts om manlig omskärelse, kvinnlig könsstympning, religiös slakt, religiösa friskolor, religiös dräkt i det offentliga, hedersvåld, sharialagar, bygglov till moskéer osv. En del av debatten har varit balanserad och reflekterande, annan slarvig och sensationslysten. På högerradikala hemsidor framträder bilden av ett av muslimer ockuperat Sverige. Men diskussionen om islam och muslimer har gamla rötter. Islam har under lång tid varit föremål för kritik och nedsättande kommentarer och har uppfattats som radikalt annorlunda. Från sent 600-tal fram till 1800-talet uppfattades muslimska dynastier som militära hot mot Syd- och Östeuropa – vilket de också var i viss mån. Detta märks i religiösa skrifter och ibland i statspolitiken i Sverige från 1500-talet och framåt. Men det fanns också, framför allt under 1700-talet, en beundran inom den svenska politiska eliten

för det osmanska väldets kultur och politiska kraft. Under kolonialperioden kom islam och muslimer att uppfattas som ”den underlägsne andre”. I 1900-talets populärkultur har islam, muslimska miljöer och muslimer setts som charmerande exotiska, erotiska, hotfulla och radikalt annorlunda. Islam och muslimer har även beskrivits som aggressivt missionerande, krigiska, kvinnoförtryckande och odemokratiska osv. Av ytterligare andra har islam upplevts som en österländsk visdomslära och en utgångspunkt för kritik av ”västvärlden”.

Islamofobi – ett omdiskuterat ord

Islamofobi som ord har dykt upp då och då under 1900-talet. Fram till 1997 används det i ett slags *common sense*-betydelse utan utförliga förklaringar. Det äldsta belägg som den här studien har fått fram är på franska från 1918. Men 1997 händer något. Den brittiska tanke- smedjan the Runnymede Trust publicerar en rapport, *Islamophobia – a challenge to us all*, som får stort inflytande på diskussionen om islamofobi. Rapporten försöker ta ett helhetsgrepp om islamofobi och framställer islamofobi som ett omfattande problem i det brittiska samhället. Deras definition av islamofobi lyder:

Termen islamofobi avser ogrundad fientlighet gentemot islam. Den inkluderar även de praktiska konsekvenserna av sådan fientlighet vad gäller orättvis diskriminering av muslimska individer och gemenskaper, samt utestängandet av muslimer från den allmänna politiska och sociala samvaron. (The Runnymede Trust s. 4)

Tankesmedjans avsikt var att skapa ett begrepp som kunde fånga in en mångfald av islamofobiska fenomen t.ex. verbala och fysiska kränkningar, attacker mot moskéer och begravningsplatser, diskriminering vid anställningar eller av anställda, en lag eller en policy som inte tar muslimers problem på allvar eller som inte skapar skydd mot diskriminering osv. Avsikten var också att kritisera stereotypa, onyanserade föreställningar om islam och muslimer. The Runnymede Trusts sätt att diskutera islamofobi har anammats av många, men också utsatts för kritik. Bland annat menar vissa att frasen ”ogrundad fientlighet” är svår att förstå. Finns det till exempel utrymme för en ”välgrundad fientlighet” i resonemanget? Tankesmedjan har även fått kritik för att de lutar sig för mycket mot den brittiska debatten om mångkultur som ofta ser etniska, kulturella eller religiösa grupper som aktörer, vilket motverkar en mer individualiserad syn.

I en skrift för EUMC (European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia) föreslår religionsvetaren Åke Sander en definition av islamofobi som är medvetet annorlunda än the Runnymede Trusts. Hans definition utgår från individens känsla av att ha blivit kränkt, i detta inspireras han av bl.a. lagstiftningen mot sexuella trakasserier. Målet är att skapa ett islamofobibegrepp som kan fungera som utgångspunkt för juridiskt, socialt och politiskt arbete. Det finns givetvis andra definitioner och användningar av ordet islamofobi.

I diskussionen om användbarheten av termen islamofobi har tre positioner utkristalliserat sig: de som bejakar användandet av termen islamofobi, de som är skeptiska mot termen och de som tar avstånd från den. Huvudargumentet för de bejakande är att det behövs ett ord för att vi ska kunna tala om de kränkningar och den diskriminering som muslimer utsätts för. Ofta antar de att islamofobin är omfattande och finns i många olika former. De som tar avstånd menar däremot att de som bejakar ordet överdriver hur utsatta muslimer är, och att islamofobi snarast används som argument för att skydda islam från kritik. De framhäver ofta att islamismen – radikal, politisk islam – är något som både bör kritiseras och fruktas. De skeptiska brukar påpeka att termen islamofobi är illa konstruerad då den för tankarna till att islamofobi mest handlar om en rädsla för religionen islam, något man menar är förhållandevis marginellt. Däremot anser man att det finns ett behov av att skydda muslimer mot diskriminering och kränkningar.

Vilken position som dominerar skiljer sig åt i olika länder. I Storbritannien och Sverige har kampen mot islamofobi fått stort genomslag som något positivt och moraliskt riktigt. I Frankrike dominerar däremot en skeptisk attityd som snarare kopplar termen islamofobi till vissa muslimers försök att skydda islam från kritik.

Islamofobibegreppets föregångare

De olika definitionerna och diskussionerna om det lämpliga i att använda ordet islamofobi är lättare att förstå om vi ser på några begrepp som liknar ”islamofobi”: orientalism, antisemitism, rasism och xenofobi. Var och en av dessa kan som begrepp öka vår förståelse för hur olika personer tänker sig vad islamofobi innebär. Det är nämligen så att även om den utbredda användningen av ordet islamofobi är relativt ny, hämtar de som använder ordet inspiration från andra äldre diskussioner om diskriminering och stereotyper. Nedan går vi igenom några av de huvudsakliga idéerna.

Kulturrasism

Inom rasism- och xenofobiforskningen talar många numera om kulturrasism som den dominerande formen av rasism. Kulturrasister uppfattar kulturer som separata, fasta enheter som har olika värde. Så kallad "västerländsk kultur" står högst på skalan och islam långt ned. Det annorlunda och det underlägsna associeras ofta till determinerande egenskaper som den enskilde besitter på grund av en s.k. folkmentalitet, kultur eller religion. Kulturrasismen gör kultur – eller en religion – till den funktionella motsvarigheten till ras. En del forskare menar att "religion" snarare än "kultur" eller "ras" kommer att vara den viktigaste kategorin under en tid framöver, när rasistiska åsikter formuleras.

Xenofobi

Xenofobi ses som allmänmänniskt och anses finnas i själva strukturerna för mänskligt tänkande. Det är vanligt att en grupp i maktposition, etablerad på en viss plats, har en idealbild av sig själv. Man tenderar dessutom att anse att den egna gruppens värden är självklara och omöjliga att ifrågasätta. Samtidigt konstruerar man en ofördelaktig bild av nykomlingar, ekonomiskt underlägsna eller någon annan grupp som kan utmålas som "de andra". Bilderna kan vara grundade i verkligheten, men urvalsprincipen är alltid att exempel som stärker bilderna väger tyngre än de som inte bekräftar. En mer avancerad maktanalys framhäver att även de som blir dominerade konstruerar stereotypa föreställningar om "de andra", både om dem som dominerar och om andra svaga grupper.

Kritiken av det koloniala tänkandet

En del av diskussionen om islamofobibegreppet är inspirerad av det maktkritiska perspektiv som finns inom viss rasism-, orientalism- och antisemitism-diskussion. De europeiska nationalstaterna och den europeiska kolonialismen ses som grunderna för ett rasistiskt och eurocentriskt tänkande som bl.a. har fått konsekvensen att den religiöst, etniskt eller utseendemässigt avvikande uppfattats som underlägsen. Eliten tillskrivs ansvaret för att rasism finns.

Orientalismen och Islam

Islamofobibegreppet är vidare sammankopplat med kritiken av orientalism, dvs. kritiken av hur västvärlden har upprättat ett fiktivt geografiskt område – Orienten – som man sedan har skapat kunskap om. Centralt för kritiken av orientalism är diskussionen om hur islam har skildrats på ett stereotypt, negativt vis i "Väst".

Kritiken grundar sig på ett teoretiskt avancerat misstänkliggörande av hela upplysningstänkandets objektivitet. I just detta sammanhang menar man att kunskapen om islam snarare relaterar till politiska, sociala och ekonomiska intressen i "Väst" än till kontinuerliga impulser från levd eller teologisk islam. Den utifrån "Väst" formulerade kunskapen skapas alltså framför allt i relation till sig själv och det är den som experter och journalister främst går i dialog med när de uttrycker sig om islam.

Antisemitism och islamofobi

Medan "ras" och "det främmande" inte innehåller ett självdefinierat innehåll är både judendom och islam reella och innehållsrika företeelser. Precis som när det gäller judendom och judar kan det vara svårt att skilja mellan kritik av muslimer som befolkning, muslimer som teologisk beteckning för islams anhängare och islam som religiöst system. Att det dessutom är vanligt att islam förtingligas, muslimer uppfattas som ett slags etnisk grupp, och kulturer uppfattas som skarpt avgränsade och internt homogena gör det inte lättare att skilja det välmående, det okunniga och det klumpiga från det illvilliga och islamofobiska. Antisemitism och islamofobi har skilda historier (även om de ibland är sammanflätade) men kan sägas bygga på samma typ av tänkande. Användningen av termen islamofobi liknar även, och inspireras nog av, användning av termen antisemitism.

Nya diskussioner om diskriminering inom EU

Rasism- och xenofobidiskussionen framhåller individens rätt att slippa värderande kategorier som används på ett diskriminerande sätt. Om en person söker ett arbete ska kön, etnicitet och religionstillhörighet vara irrelevant. Denna tanke har införlivats i förståelsen av islamofobi. "Muslim" ska inte vara en betydelsebärande kategori för den arbets- eller bostadssökande, den studerande eller arbetande osv. Samtidigt kompliceras detta av bl.a. orientalismdiskussionen och mångfaldsideal som ofta talar om att tillerkänna grupper rätt till sin identitet eller kultur. Att se, respektera och uppskatta någon för hans eller hennes religiösa tillhörighet samtidigt som den inte ska spela någon roll kan vara en svår balansgång.

Summering

Kombinationen av rasism-, orientalism- och antisemitismforskningens tankar om den eurocentriska (kultur)rasismen, diskrimineringslagstiftningens individcentrering, gruppcentreringen i mångkultur-

alismen, orientalismdiskussionens påvisande av stereotypa skildringar av islam och muslimer och xenofobidiskussionernas framhållande av en allmän tendens att sky det främmande, leder till något unikt. Nu används inte alla möjliga aspekter av "islamofobi" i de olika användningarna av ordet. Men det går ofta att se flera element av det som nämnts ovan i de flesta definitioner eller bruk av islamofobi. De islamofobiska uttrycken har en egen lång historia skild från, men i viss mån sammanflätad med rasism, antisemitism och xenofobi. Diskussionen kring islamofobi skiljer sig även i viss mån från den kring orientalismen. Medan den förstnämnda oftast syftar på diskriminering av muslimer, inriktar sig den sistnämnda snarare på kritik av hur kunskap om muslimer och islam konstruerats.

Juridiska och moraliska dimensioner

Ett problem i diskussionen om islamofobi är att distinktionen mellan juridiska och moraliska dimensioner tenderar att försvinna. Viss islamofobi faller in under diskrimineringslagstiftningar eller lagar om hets mot folkgrupp, medan annan kan ses som moraliskt klandervärd (från vissa positioner, t.ex. en humanistisk och antirasistisk) eller som bottnande i okunnighet. I detta sammanhang är det viktigt att synliggöra vad som är och vad som inte är skyddat i lag, dvs. både vilka former av uttryck som är skyddade och vilka man är skyddad ifrån. Det är även av vikt att t.ex. hatbrott med islamofobiska motiv redovisas i separat statistik så att omfattningen tydliggörs, vilket Brottsförebyggande rådet fått i uppgift från 2006 och framåt. Det inträffar kontinuerligt händelser som gör att våra samhällens lagar och normer sätts på prov och vi bör ställa oss frågan var vi vill att lagens gränser ska gå i framtiden?

En central fråga i sammanhanget är relationen mellan kritik mot islam och muslimer och lagstiftningen om hets mot folkgrupp. Samhället bör slå vakt om det nödvändiga i att få diskutera och kritisera politiska och religiösa idéer och uttryck eller troendes handlingar och värderingar, när vi juridiskt söker definiera ett skydd för muslimer mot att bli kränkta. Samtidigt blir hård kritik av en religion ofta uppfattad som kränkande av dem som tillhör den religiösa traditionen och en del reagerar protektionistiskt. Det som är en juridiskt logisk uppdelning mellan kritik av idéer och kränkningar av grupper är inte nödvändigtvis lätt applicerbar när man väger in hur enskilda reagerar och argumenterar. Om vi – i likhet med Sander – menar att utgångspunkten för en diskussion om islamofobi

måste vara den enskildes upplevelse av att vara kränkt, hur ska vi då göra med skillnader i t.ex. föreställningar om hur man får representera religiösa symboler, personer och dogmer? I en globaliserad värld präglad av migration blandas olika synsätt och situationer blir lätt infekterade. Samtidigt är det viktigt att påpeka att konflikter även kan leda till ökad förståelse för och insikt i andras synsätt.

I dag finns det en tendens att se muslimer som en homogen grupp. Det talas om en muslimsk kultur som antas delas av alla muslimer och påverka dem oavsett ursprung och oavsett individuella sätt att se på religionen. "Muslim" blir genom detta en betydelsebärande kategori som t.ex. politiker, forskare och media, men också muslimska företrädare, kan använda sig av. Men det finns ingen enhetlig muslimsk grupp i Sverige, det finns bara en muslimsk befolkning. Att se muslimer som en enhetlig grupp kan bidra till att dölja enskilda muslimers andra grupptillhörigheter som nationalitet, etnicitet, klass och kön samt deras individuella livsprojekt. Det är viktigt att se att detta är en aspekt av islamofobi. Begreppet "muslim", uppfattat som en homogen kulturskapande identitet, blir den funktionella motsvarigheten till ras. I detta sammanhang är det intressant att fundera över vad vissas kritik mot islam egentligen har för syfte. Att kritisera islam kan vara ett sätt att legitimt bedriva hets mot folkgrupp.

Fyller ett behov

Termen islamofobi har en funktion att fylla och den har redan haft stor effekt. Den har lett till debatt och uppmärksamhet kring frågor om diskriminerande attityder och handlingar mot muslimer och har lyckats föra upp frågan om rimligheten i skildringar av islam på dagordningen. Islamofobi är som många påpekat inte en idealisk term men den "ligger bra i munnen" och refererar till något reellt som vi behöver samtala om.

Ungdomars inställning till muslimer samt muslimers utsatthet för kränkande beteende

Huvudsyftet med den statistiska studien är att tydliggöra och fördjupa intoleransrapportens resultat angående ungdomars inställningar till muslimer och hur dessa sammanhänger med en mängd bakgrundsfaktorer. Dessutom analyserar vi i vilken grad muslimer är utsatta för kränkande beteenden på grund av sin religion.

Grundmaterialet som har använts i huvudanalysen utgörs av de 9 498 icke-muslimska ungdomar (4 680 flickor och 4 818 pojkar) som besvarat enkäten i sin helhet. I analysen om utsatthet på grund av religion baseras analysen på dem som har angett att de är muslimer – 565 individer varav 56,1 procent är flickor och 43,9 är pojkar.

Analysen av icke-muslimska ungdomars inställning till muslimer baseras på den del av enkäten som innehåller ett flertal frågor som rör ungdomars förhållningssätt till muslimer i Sverige. Dessa frågor är ofta ställda i form av påståenden och respondenten kan markera i vilken grad han eller hon håller med respektive inte håller med om dessa.

Den statistiska metoden (multipel regression) som används i denna studie gör att vi kan kontrollera för flera olika bakgrundsfaktorer samtidigt. Därigenom visar vi vilka bakgrundsfaktorer som är relaterade till ungdomars inställning till muslimer och vi kan kontrollera för effekterna av alla övriga variabler i modellen.

Den andra analysen, som behandlar muslimers utsatthet på grund av religion, baseras på enkätfrågor som behandlar i vilken grad respondenterna känner sig utsatta på grund av sin religion genom att ha blivit retade, hotade, utfrysade, eller på grund av att de har blivit utsatta för slag eller hotfulla e-post-, sms- eller chattmeddelanden. Skillnader i grad av utsatthet analyseras med hjälp av kön, typ av skola, region och födelseområde. Vi jämför även med kristna ungdomars utsatthet.

Inställning till muslimer – olika bakgrundsfaktorer

I vår analys framgår att många variabler har en signifikant, positiv eller negativ, effekt på ungdomars inställning till muslimer när inverkan från andra faktorer samtidigt hålls under kontroll.

Vi kan se att:

- Ungdomar som går tredje året på gymnasiet har en mer positiv inställning jämfört med dem som går i andra årskurser.
- Att känna någon som är muslim medför en mer positiv inställning jämfört med om man inte känner någon.
- Svenskfödda ungdomar är mer negativt inställda än ungdomar födda utanför Sverige.
- Ungdomarnas socioekonomiska bakgrund (med föräldrarnas yrke som indikator) påverkar deras förhållningssätt till muslimer. Barn till föräldrar med akademiska yrken eller tjänstemannayrken på minst mellannivå är mer positiva än de vilkas föräldrar har andra yrken.
- Psykologiska och socialpsykologiska faktorer, i detta fall ökad rastlöshet och aggressivitet, har en negativ inverkan på attityderna.

Vi har även kunnat visa att faktorer som sammanhänger med skolmiljö och utbildningsprogram påverkar ungdomarnas inställning till muslimer. Här måste man påpeka att val av utbildningsprogram till väsentlig del styrs av föräldrarnas socioekonomiska bakgrund, som således är den egentliga ”förklarande” faktorn. Vi ser följaktligen att:

- Ju högre betyg ungdomarna har och ju bättre de trivs i skolan, desto mer positiva är deras attityder till muslimer.
- Eleverna som går på det individuella programmet uppvisar en stark negativ inställning till muslimer i förhållande till de andra gymnasieprogrammen.

Vidare finner vi att:

- Både flickor och pojkar med stereotypa, inflexibla könsrollsuppfattningar är mer negativt inställda till muslimer jämfört med dem som har andra åsikter om könsroller. Intressant nog visar det sig att skillnaderna i attityder mellan pojkar och flickor, som har konstaterats i tidigare studier, i grund och botten sammanhänger med olikheter i uppfattningar om könsroller. När inverkan från dessa uppfattningar kontrolleras statistiskt, försvinner skillnaderna mellan könen.

Analysen visar dessutom att *lokala/regionala* faktorer kategoriserade efter olika ekonomiska, politiska och befolkningsmässiga kriterier har en viss betydelse för ungas inställning till muslimer. Detta innebär bl.a. att:

- Pojkar som bor i kommuner med relativt hög arbetslöshet, höga andelar invandrare och större relativ industrisektor är mer negativa än pojkar som bor i andra kommuner. För flickor finner vi inget sådant samband.
- Även andra lokala samhällseliga faktorer, som förekomsten av högerpopulistiska partier med mandat i kommunfullmäktige, visar sig påverka ungdomars attityder till muslimer. I de kommuner där sverigedemokraterna har mandat finns en starkare generell intolerans än i de kommuner där de inte har mandat.
- Slutligen är ungdomar som känner ett *samhälleligt utanförskap* mer negativa i sin inställning till muslimer jämfört med dem som inte har sådana känslor.

Utsatthet på grund av religion

Enkäten omfattade även frågor om egen utsatthet för olika slags trakasserier och våld på grund av religion och vissa intressanta resultat framkom i analysen. Så gott som var fjärde muslimsk flicka och pojke har blivit utsatt för någon kränkande behandling någon gång under det senaste året. Med undantag av fysiskt våld rapporterar flickor större utsatthet än pojkar. Minst utsatta är de som bor i storstäder. Utsattheten är större i grundskolan än på gymnasiet, vilket ligger i linje med vår analys där framför allt ungdomar i tredje året på gymnasiet har en mer positiv inställning till muslimer.

De muslimer som uppfattar sig själva som religiösa är i högre grad utsatta för kränkningar än de som uppfattar sig som icke-religiösa. Muslimska ungdomar generellt är dessutom klart mer utsatta än andra ungdomar, även mer än troende kristna ungdomar som i sin tur är utsatta i högre grad än de kristna, som inte ser sig som religiösa. Dessutom visade det sig att kristna födda i Sydeuropa och utanför Europa var utsatta i samma grad som kristna generellt. Detta skulle kunna tyda på en starkare intolerans gentemot muslimer just i egenskap av att vara muslimer. Detta eftersom muslimer födda i Sydeuropa var de mest utsatta bland muslimerna, medan kristna från samma del av Europa alltså inte var mer utsatta än andra. På samma sätt är muslimer födda utanför Europa mer utsatta än motsvarande kristna.

Reflektioner kring resultaten

Den generella toleransen är stor i enkätaterialet, högre än i motsvarande material från andra studier. Det bör noteras att enkäten som vi baserar vår studie på framför allt betonar inställningen till muslimer medan övriga svenska studier betonar inställningen till islam. Vi anar att de ungas generellt höga grad av tolerans sammanhänger med detta. Vi ser en tendens att när frågor kan förstås som syftande på muslimer som religiösa aktörer så hårdnar attityden i jämförelse med när muslimer troligtvis uppfattas som en ”etnisk” kategori, dvs. ett slags allmän beteckning på personer med muslimsk bakgrund.

Denna enkät ger liknande resultat som många andra undersökningar: om du är kvinna, högutbildad och ekonomiskt välmående är du mer tolerant än om du är man, lågutbildad och inte ekonomiskt välmående. (I just vår undersökning spelar könstillhörighet en underordnad roll.) Den kritiska frågan som måste ställas är: Handlar detta om en förmåga och en vilja att fylla i en enkät så att man framstår som tolerant eller avspeglar svaren faktiska åsikter och handlingar? Om den forskning om rasism som vill knyta rasism till de ekonomiska och politiska maktstrukturerna i ett samhälle ska tas på allvar behövs en annan typ av frågor för att blottlägga islamofobiska föreställningar, då de som upprätthåller systemet (och deras barn) generellt framstår som mycket toleranta. Annan teori ser dock rasism, xenofobi och islamofobi som ett slags svaghetstecken – den socialt och ekonomiskt pressade individens reaktion på sin situation. De teorierna rimmar väl med våra resultat. Det behövs mer forskning som korsbefruktar dessa skilda teorier för att klargöra hur de förhåller sig till varandra.

Avslutning

Vår studie har visat hur islamofobi snabbt har blivit ett omdiskuterat ord på mångas läppar. Det finns en vilja i Sverige att arbeta mot islamofobi – det arbetet bör vila på en reflekterande grund vilket vi hoppas föreliggande studie kan bidra till. Genom att diskutera islamofobibegreppet och presentera en analys av hur vardagsföreställningar bland unga kan se ut, vill vi visa på komplexiteten bakom begreppet islamofobi.